

Vooraf

Grenzen aan solidariteit?

door Kurt Moons en Hans Verboven

Gelouterd door de economische en financiële crisis van het begin van de eenentwintigste eeuw zullen de Europese staten misschien een nieuwe fase van hechtere samenwerking ingaan. Nieuwe verdragen zullen vooral financiële bevoegdheden van nationaal naar supranationaal bestuursniveau overhevelen. De haalbaarheid van het verdere Europese project berust zowel in de crediteur- als debiteurlanden van vandaag op twee pijlers: 1) de economische verantwoordelijkheidszin en 2) de overtuiging dat inter-Europese solidariteit en gemeenschapsvorming een project is dat van generatie op generatie dient te worden doorgegeven.

Er is nood aan solidariteit, maar deze mag geen blanco cheque zijn zonder resultaatsverbintenis zoals we dit in België helaas kennen. Het Belgische model zorgt voor een continue afdracht van enkele procenten bnp van Vlaanderen naar het zuiden. Dit gebeurt onder het mom van solidariteit. Wie hieraan tornen wil, is moreel gediskwalificeerd. In feite is de situatie omgekeerd. Het is moreel fout om de geldkranen open te laten staan want het volk ten zuiden van de taalgrens in België bevindt zich al sinds decennia in de solidariteitsval. Inkomensondersteunende gelden uit het rijkere Noorden ontnemen de politici en bevolking de prikkel om zelf iets aan de economie te doen. De gevolgen zijn zwaar: Wallonië is de enige Europese regio die de neergang van de zware industrie (nog) niet heeft kunnen verwerken.

Zeker zijn er lessen te trekken uit het treurige verhaal van België en het is onze hoop dat de Europese politici dit sneller zullen doen dan hun Belgische collega's. Alleen zo kunnen ze vermijden dat de fouten van een individueel land - toevallig het centrum van de Unie - herhaald worden op grote schaal. De gevolgen zouden desastreus zijn.

'It's the economy stupid.' U kent het zinnetje wel waarmee Bill Clinton destijds campagne maakte. Inderdaad is het al economie en financiën wat vandaag de klok slaat. Terecht, want welvaart is belangrijk. Maar de dominantie van financiële en economische berichtgeving stelt een andere crisis die het Europese continent doormaakt in de schaduw. Relativisme, individualisme en migratiestromen bemoeilijken het debat rond Europese gemeenschapsvorming en solidariteit.

Dit is een pro-Vlaams en pro-Europees boek. Over het doel zijn we het eens: meer eenheid tussen de Europese volkeren is noodzakelijk om vrede en welvaart te bewaren. Er zijn echter vele wegen naar dat doel en wij menen dat de overhaaste beslissingen die men onder de druk van de eurocrisis neemt, uiteindelijk naar een dwaalspoor leiden. Men mag de Europese Unie niet vereenzelvigen met de eurozone en men moet duurzame oplossingen bedenken die de latente spanning tussen crediteur- en debiteurlanden doet afnemen, dan wel deze op de spits te drijven.

Dit boek gaat die moeilijke materie niet uit de weg. Hoe kunnen we een op solidariteit en 'caritas' baserende gemeenschapsvorming stimuleren wanneer in de Europese naties het besef van de gemeenschappelijke identiteit grotendeels verdwenen is? Hoe kan het naoorlogse humanistische Europese ideaal zegevieren wanneer de arbeid aan

het werk, dat in Athene, Rome en Jeruzalem begon, stil dreigt te vallen en elk debat rond waarden in identiteit verzandt in relativisme en scepticisme? Hoe kunnen we op Europees niveau voor solidariteit 'accountability' vragen, wanneer de transfers tussen gemeenschappen in de lidstaten zonder plan of verantwoording geschieden? En wat is de toekomst van de gemeenschappelijke munt?

In een eerste deel, 'Europa - gemeenschap van goederen?' wordt ingegaan op de anatomie van de eurocrisis, de ontwerpfouten van het systeem en de verscheidene gevaarlijke en minder gevaarlijke pistes om er op een aanvaardbare manier uit te komen. Ondanks uiteenlopende visies en standpunten lijkt de teneur duidelijk te zijn: 1) duurzame solidariteit is solidariteit die responsabiliseert; 2) een transferunie zonder politieke unie is waanzin; 3) verdragen en nationale parlementen zijn de hoeksteen van Europa en moeten gerespecteerd worden. Van de Europese problemen rond de bankenunie, de fiscale unie en de - god behoede - transferunie, gaan we in op het kernstaasje van Europa dat alle problemen eigenlijk in zich verenigt. Omdat we menen dat de fouten van het Belgische model van nut kunnen zijn in het Europese debat laten we vier specialisten over de Belgische transfers en schuldresponsabilisering aan het woord.

In een tweede deel, 'Europa - gemeenschap van waarden?' vatten we de draad weer op van de vorige boeken in deze reeks. Want niet alles draait rond de economie. Men moet ook de Europese volkeren blijvend kunnen overtuigen dat ze een gemeenschappelijke geschiedenis en toekomst hebben in eenheid en verscheidenheid. Helaas is ook deze weg niet makkelijk en de mens leert niet van zijn fouten. Het zelfbeeld van Europa is problematisch. De vraag is niet alleen: 'welk Europa willen wij?', maar ook 'welk Europa kunnen we nog hebben'.

Drie jaar geleden nam het Verbond der Vlaamse Academici samen met Pro Flandria het initiatief om een jaarboek te wijden aan de waarden crisis in Europa. Dit boek, *Continent op drift. Europa in de schaduwen van morgen*, werd een jaar later gevolgd door *Grenzen aan tolerantie. Anatomie van de open samenleving*. Beide boeken zijn sterk op de gemeenschappelijke Europese waardeachtergrond geënt. We stelden vast dat optimisme over het Europese project met de mensheid overheerst, maar dat een herbronning dringend nodig is. Het belangrijkste punt dat naar voren kwam, was de noodzaak van een gemeenschappelijke gedocumenteerde waardecode, een soort seculiere morele wet, die vaststelt wat onze cultuur en zeden zijn - daarbij de wortels van onze beschaving in Hellas en Rome niet vergetend! Alleen een eigen duidelijke identiteit biedt een houvast en baken wanneer anderen die in vraag stellen.

Dit boek en zijn twee voorgangers zijn geen handleidingen met pasklare oplossingen - die zijn er allicht ook niet. Wel willen ze caleidoscopische voorstellen en ideeën aanreiken voor eenieder die mee wil denken. Daarbij gingen we controverses en dissidente stemmen niet uit de weg. Die komen immers in de commerciële media te weinig of op een karikaturale manier aan bod.

In de appendix vindt u een samenvatting van de beide vorige boeken die leest als een manifest voor een Europa van waarden, een Europa dat een lange toekomst van vrede en welvaart zal kennen. We hopen dat niet alleen het voorliggende boek, maar ook de beide andere delen van het drieluik u beïnvloeden en dat u deze ideeën mee uitdraagt. Dan zal het een van de vele kleine bouwstenen geweest zijn aan de constructie 'Europa'.

Onze dank gaat uit naar de auteurs, die samen met ons dit boekproject mee vormgaven, in het bijzonder professor Hans-Werner Sinn voor de omvangrijke bijdrage die hij ons ter beschikking stelde en verder naar het hoofdbestuur van het VVA en het bestuur van Pro Flandria voor de waarde die ze aan dit project hechtten. Bijzondere dank geldt tenslotte ook Karl Drabbe van Uitgeverij Pelckmans voor de goede zorgen.